

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
GİRİŞ.....	7
1. ESERİN MÜELLİFİ	13
1.1. Şemsî Mahlaslı Şairler.....	13
2. MESNEVİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ	23
2.1. Nazım Şekli ve Vezin.....	23
2.2. Kafiye ve Redif.....	30
3. DİL VE ÜSLUP	35
3.1. Dil.....	35
3.2. Söz Varlığı.....	41
3.3. Edebi Sanatlar.....	45
4. MESNEVİNİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ	51
4.1. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	51
4.2. Olay Örgüsü.....	53
4.3. Şahıs Kadrosu.....	68
4.3.1. Asıl Kahramanlar.....	68
4.3.2. Rakip veya Karşı Güç.....	73
4.3.3. Yönlendirici Kahraman.....	75
4.3.4. Alıcı Kahramanlar.....	76
4.3.5. Yardımcı Kahramanlar.....	78
4.4. Zaman.....	80
4.5. Mekân.....	83
4.6. Anlatım Teknikleri.....	86
4.6.1. Anlatma/Tahkiye.....	87
4.6.2. Gösterme/Sahneleme.....	87

4.6.3. Özetleme.....	88
4.6.4. Konuşma.....	89
4.6.5. Tasvir.....	90
4.7. Mesnevîde Yer Alan Motifler.....	91
4.7.1. Rüya Motifi.....	91
4.7.2. Âşık Olma Motifi.....	92
4.7.3. Olağanüstü Hayvanlar.....	93
4.7.4. Sembolik Rakamlar.....	93
4.7.5. Mekânlarla İlgili Motifler.....	94
4.7.6. Tılsımlı Eşya.....	94
4.7.7. Mektup Motifi.....	95
4.7.8. Kılık Değiştirme Motifi.....	95
4.7.9. Hapsedilme Motifi.....	95
4.7.10. Dadı Motifi.....	96
4.7.11. Evlat Sahibi Olma Motifi.....	96
4.7.12. Melek Motifi.....	97
4.7.13. Dua-Beddua Motifi.....	97
4.7.14. Mucizeler.....	98
5. MESNEVÎ NÜSHASININ TAVSİFİ.....	99
5.1. Nüshanın Özellikleri.....	99
SONUÇ.....	101
KAYNAKLAR.....	103
6. ŞEMSÎ'NİN YÛSUF U ZÜLEYHÂ MESNEVİSİNİN METNİ.....	109
DİZİN.....	263

ÖN SÖZ

Konusunu kutsal kitaplardan alan Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri, Türk edebiyatında XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar aralıksız bir şekilde kaleme alınmıştır. Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri, en büyük ilgiyi Osmanlı sahasında yetişen şairlerden görmesine rağmen İran'da Azeri Türkçesiyle şiirler yazan şairler tarafından da yazılmıştır. İran'da bu mesnevinin ilk örnekleri Akkoyunlu hükümdarı Sultan Yakub döneminde, Tebrizli Hatâyî ve Tebrizli Ahmedî tarafından verilmiştir. Akkoyunlular'dan sonra kurulan Safeviler devletinde ise Türkçe yazılan ilk Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi Şemsî'ye aittir. Tek nüshası Tebriz Milli Kütüphanesi'nde bulunan mesnevinin müellifi Şemsî ile ilgili kaynaklarda herhangi bilgi mevcut değildir. Sade ve anlaşılır bir dili olan eser, genel itibariyle Azeri Türkçesinin dil hususiyetlerini taşımaktadır. 1525 yılında yazılan mesnevi, Şah Tahmasb'ın saltanat yıllarına denk gelmektedir. Mesnevinin Fars dili ve edebiyatının merkezi konumundaki bir coğrafyada bu şekilde sade bir Türkçeyle yazılması, Safeviler döneminde Türkçenin gördüğü itibarı göstermesi bakımından önemlidir.

Bugün İran'da bulunan yazma eser kütüphanelerinin çoğunda Akkoyunlular, Safeviler, Avşarlar ve Kaçarlar dönemlerinden kalma Türkçe eserlere rastlamak mümkündür. İran'ın farklı şehirlerinde bulunan bu el yazmaları içerisinde divanlardan mesnevilere, lugatlerden cönklerle birçok farklı türden Türkçe eser bulunmaktadır. Bu yazma eserlerin önemli bir kısmı kendilerini günyüzüne çıkaracak araştırmacıları beklemektedir. Beni İran'da özellikle Safeviler döneminde vuku bulan klasik Türk şiirini araştırmam konusunda teşvik eden ve kitabın her aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Muhsin Macit'e teşekkürü bir borç bilirim. Yine kitabı gözden geçirerek değerli görüşlerini benimle paylaşan hocalarım Prof. Dr. Ahmet Kartal ve Prof. Dr. Fatma Sabiha Kutlar'a ve özellikle Farsça kaynakların tercümesi hususunda değerli görüşlerinden istifade ettiğim dostum Milad Selmani'ye çok teşekkür ederim.

Mehmet Nuri Çınarcı